

P V I S

1 6 1 8

- I. Philastrii Catalogus Hæresium.
- II. D. Honorii de Hæresibus.
- III. D. Bugensæii distributio Methodica Historiæ passionis Christi.
- IV. D. Garzæi Tractatus Concionum Penitentiarum.
- V. D. Garzæi Delineatio Concionum Penitentiarum.
- VI. Basilii Magni Oratio ad Adolescentes.
- VII. Intimatio Jubilæi Evangelici.
- VIII. Theologorum Saxoniarum Epistola Invitatoria ad universos Theologos.
- IX. D. Bergii Prælectionis Francofurtensis Disputationes Theologicæ.
- X. M. Sachsii Disquisitio adversus Meijnerum.
- XI. Montani Virga in Bæmum et Ungaricum.
- XII. D. Pelargi Responsum ad Epistolam Schlusenburgii et Cramerii.
- XIII. D. Pelargi Responsoria ad Apostolica duo brevvia Schlusenburgii et Cramerii.
- XIV. Godefridi Disputatio de Abstracto et Concreto.
- XV. Pelargi Disputatio de Assumptione Christi.
- XVI. M. Wolgangi Theses de Justitia et Justificatione.
- XVII. D. Füsslii Disputatio de Deo.
- XVIII. M. Theopoldi Disputatio ex Dialocho Theodoret. Secundo.
- XIX. de Deo.
- XX. de Peccato.
- XXI. de Libertate in Conversione Homini Concurrente.
- XXII. de Justificatione.
- XXIII. de Bonis Operibus.
- XXIV. de Ecclesia.

Maa B.

XVI
22
P R O P O S I T I O N E S

De

TRIBUS CON-
CURRENTIBUS IN CON-
VERSIONE HOMINIS,

Ex

QUARTO Examinis Theologici MELAN-
CHTHONIANI loco, qui

est de

LIBERO ARBITRIO,

derivatæ, illustratæ,

&

Ad piam ac placidam dissertationem,
propositæ, Servestæ,

PRÆSIDE

M. JOHANNE THEOPOLDO, ILLU-
stris Gymnasii Theologico Profes-
sore & Inspectore,

RESPONDENTE

M. JOHANNE GRAJO ABREDONENSI SCOTO.

die VI. Novembr. h. VIII. matutinâ &c.

Servestæ typis Zachariæ Dorfferi.

Anno CHRISTI M D C XII.

PROPOSITIONES EX
LOCO DE LIBERO ARBITRIO.

I.

Quoniam præcedenti loco ostensum est, omnes vires humanas per peccatum esse corruptas, & debilitatas, rectè quæritur: An propterea prorsus nulla voluntatis libertas in homine sit reliqua; Ideoq; locum De Peccato rectè excipit locus de Libero Arbitrio, eiq; inseritur doctrina de Concurrentibus in Conversione hominis, ut sciatur, an, & quomodo, voluntas hominis in eâ concurrat.

Ratio videtur

II.

Licet verò Titulus seu Inscriptio hujus loci videatur promittere tractationem de Libero arbitrio in genere: res ipsa tamen loquitur, nostrum autorem agere solummodò de Libero arbitrio hominis post lapsum in hac vitâ, & doctrinam istam ad conversionem hominis accommodare.

III.

Vestigiis igitur Autoris nostri insistentes, statuimus in hac doctrinâ in primis observandam & tenendam esse distinctionem disciplinæ externæ, & justitiæ spiritualis.

IV.

*Homo non renatus
post lapsum per
sua opera vixit
concordantia
legis Dei.*

Et concedimus quidem, omnes homines, etiam non renatos, post lapsum quoque, habere hanc libertatem, ut possint aliquo modo regere locomotivam, & facere externa opera congruentia aliquo modo cum lege Dei, ut testatur Apostolus, quando justitiæ carnis, quam aliàs frustra sic nominaret, mentionem facit.

V.

india

Vult enim Deus libertatem regendi exteriora membra reliquam esse in homine, ut intelligatur discrimen inter agens liberum, & agentia non liberè: item ut sciamus, ipsum Deum esse agens liberrimum: item, ne prorsus inutilis sit vox legum in civili gubernatione seu pædagogia.

VI.

*In verum Deum
Homo non renatus
per se non potest.*

Interiorem verò obedientiam, præceptam in lege Dei, veram fidem, invocationem, dilectionem & timorem Dei, adeò non posse præstare suis viribus homines, certum est, ut eam ne inchoare, imò ne intelligere quidem, sine Evangelio & sine Spiritu Sancto, possint.

VII.

Manifestum est enim, æquè ac mortem ipsam, minimè posse deponi naturalibus viribus *ἀκαθάρτων*, seu pravam concupiscentiam, quæ nobiscum nascitur, hominemque, non inquam perfectè satisfacere legi DEI, sed ne quidem impletionem perfectam inchoare suis viribus posse.

Quod

IIIX.

Quod siquidem disertâ voce asseveramus, an-
nón totum conversionis nostræ beneficium in so-
lidum adscribimus Gratiæ Dei?

IX.

Improbamus igitur Pelagianorum, quiq; hos
secuti sunt, Monachorum deliramenta, fingenti-
um, homines posse viribus naturalibus legi Dei sa-
tisfacere, & mereri remissionem peccatorum, &
esse justos legis impletione.

X.

Rejicimus etiam, imò execramur Manichæo-
rum furores, quorum illi, Stoicam introducen-
tes necessitatem omnium actionum, alios homi-
nes comminiscuntur esse ortos à bono Deo, qui
necessariò benè agant, alios verò à malo Deo, qui
necessariò malè agant, nec possint converti: Hi
verò, cum suis asseclis, Anabaptistis & Schvvenck-
feldianis, expectandos esse somniant violentos
motus seu raptus, quibus homo, etiam repugnans
& invitus, convertatur.

XI.

Mōstrosi autem istiusmodi opinionum porten-
tis opponimus ordinem divinitus sancitum, qui
docet, fidem esse ex auditu, auditum verò per
Verbum DEI, *Rom. 10 v. 17.* per quod, ut & per Sa-
ramenta, seu sigilla Verbi, in vero horum usu,
Spiritus Sanctus in cordibus hominum efficax est,
eaq; convertit, & regenerat ad vitam æternam.

XII.

Ideoq; , cum omnibus rectè docentibus in Ecclesiâ Filii Dei , unanimi , veroq; consensu , sentimus , credimus , ac profitemur : Concurrere in conversione hominis ad Deum hæc tria , sive has tres causas , minimè tamen inter se pares , licet haud segregandas :

I. Verbum nimirum Dei , relativè , non absolutè , consideratum , *ὡς αἴτιον ὀργανικὸν δι' ἑ* : à quo tamen , non dignitatis , sed tantum ordinis gratiâ , sic divinitus sanciti , ordimur :

II. Deinde Spiritum Sanctum , quem Pater & Filius mittunt , ut accendat corda nostra , quiq; est *κύριον αἴτιον* , & de quo cum Ecclesiâ canimus : Sine tuo numine , nihil est in homine , nihil est innoxium .

III. Et deniq; nostram Voluntatem , non ut *ἄωρον κείμενον ἄλογον* seu subjectum brutum planèq; pure *παθητικὸν* seu passivum , sed *λογικὸν* , ἢ *διανοητικὸν* , καὶ ὡς αἴτιον ἀποδεχόμενον , seu causam recipientem , tractam scilicet , motamq; à Spiritu Sanctificatore , per Verbum , sicq; , postquam sanari jam cæpit , adversus dubitationem luètando , assentiri conantem , nec amplius Verbo Dei hostiliter atq; contumaciter repugnantem , sed inter trepidationem utcunq; assentientem .

XIII.

Donec enim , sibi relictus homo , diffidentiae indulget , verbòq; Dei simpliciter repugnat , nulla cæpit fieri regeneratio . aut conversio , solâ scilicet carne prædominante .

XIV.

Quam-

Quamprimùm autem lucta incipit, iam tum Spiritus Sanctus exercere cæpit ἐνεργῆσαι suam per Verbum, quo arguit peccatum voce legis in genere, & hoc malleo contusis ac mortificatis peccatoribus, in specie deinde exaggerat ignorantiam atq; contemptum Mediatoris, ut ab ἀπιστία, peccatorum extremo & periculosissimo, absteritos, ad thronum misericordiæ divinæ anhelare doceat: unde quasi ab inferis ad novam vitam revocatum expergisci cor hominis incipit, ac deinceps per universam vitam, ad παλιγγενεσίαν usq; perfectam, (quæ electis non nisi in altero seculo, ubi erimus ἱσάμενοι, continget) in continua lucta spiritus adversus carnem, pergit renasci, sanari, converti, sanctificari, purgari, resipiscentiæ continuatione, in militiâ perpetua, ad retinendam fidem, cum integritate conscientiæ conjunctam, ita ut, licet carnis interdum stimulis quasi succumbere videatur: tamen semper rursus emergat in electis, & tandem vincat, ne irritum fiat illud consolationis plenissimum dictum: Cùm ceciderit justus, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. *Psalm. 37. v. 24.*

XV.

Hinc jam promanât Regenerationis seu Conversionis definitio ejusmodi.

XVI.

Regeneratio seu Conversio (sunt enim termini hi nobis hîc ἰσοδυναμῶντες seu æquipollentes) hominis ad Deum, est actio Dei externa, & quidem speci-

specialis, quâ Spiritus Sanctus, quem Pater & Filius mittunt, per Verbi prædicati vel lecti meditationem, & legitimum Sacramentorum usum, in resipiscentium mente novam lucem, in voluntate obsequium, in corde motus novos fiducia, non nisi in unico Christo Mediatore acquiescētes, accendit, ut homo adversus regnum peccati luctando, tum interiores motus & affectus, tum exteriora membra incipiat præbere arma justitiæ, & vanitati resistere, adeoq; in novitate vitæ ambulare, non secundum Carnem, sed secundum Spiritum: quam incoatam novitatem, in ultimâ illâ *παρασκευασία*, sequetur plena totius hominis, secundum animam & corpus, in integrum restitutio.

XVII.

Cum igitur tria in hominis Cōversione, & quovis bono opere concurrere dicimus: *Verbum*, inquam, *DEI*, cum quo & sigilla, in vero usu divinitus sancto, complectimur: *Spiritum* item *Sanctum*, quem Pater & Filius mittunt, ut accendat corda nostra, Et *nostram* deniq; *Voluntatem*, virtute Spiritus Sancti, per Verbi ministerium accensâ, assentiri conantem, nec hostili contumacia verbo Dei repugnantem: (*πάν γὰρ τὸ κατορθώμενον ὡρᾷ τῆς θεῆς ἐστίν*, ut rectè inquit Nazianzenus: *δέδοται δὲ τοῖς καλυμένοις, καὶ ἔως νέυσσι*.) nequaquam hoc agimus, ut vel gratiæ æterni Patris, vel Filii merito, vel Spiritus Sancti efficacia, extenuatis, nescio quas Liberi arbitrii vires extollamus, aut peccatum ipsum, per miserabilem illum primorum parentum lapsum in nos propagatum, extenuemus: sed potius, ut reve-

revelatum in Verbo Dei (quo absq; nulla Dei re-
ctè colendi norma extat:) ordinem, quo in hac
vita regenerari, sanctificari, à Deoq; sanari inci-
pimus, utcunq; in Ecclesia explicemus, in id nimi-
rum intenti, & hoc unicè agentes, ut, si non ple-
nè, aliquo saltem modo, intelligi possit, non so-
lùm, cui tribuenda sit gloria Conversionis, & San-
ctificationis nostræ, sed etiam, quo medio Spiri-
tus Sanctus utatur, & in quòsnam agat, stipitesnè
an homines? Et siquidem per hos, tanquam or-
gana seu instrumenta sua, operatur, quomodo
per eòsdem, ignarosnè aut invitos, perpetuàq;
contumacià repugnantes seu coactos, an verò ipsi-
us gratiã jam sanari & velle incipientes, efficaci-
ãmq; & motum ipsius subsequi conantes, opera
bona efficiat?

XVIII.

Quemadmodum enim in morbo externo, pe-
riculi magnitudine deprehensa, & remedio in-
vento, nondum tamen sequitur restitutio sanita-
tis amissæ, donec justa remedij applicatio ac-
cedat: ita bonam quidem Ecclesiæ operam na-
vant, qui de salutari hominis ad DEUM Conver-
sione differentes, hoc unicè agunt, ut totum il-
lud beneficium, & gratiæ æterni Patris, & meri-
to Filii, & Spiritus Sancti efficaciam, ascribatur,
ne qua homini scilicet gloriandi occasio relin-
quatur, gloriam misereatis DEI vel obscurans vel
imminuens. Rectè enim Augustinus, in Enchi-
ridio ad Laurentium, dictum Apostoli interpre-

B

tans:

tans: Non est, inquit, volentis, neq; currentis, ut totum detur DEO, qui voluntatem hominis & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam: qui volentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit.

XIX.

Verum enim verò, nisi de ordine simul seu modo (non quidem à nobis conficito, sed divinitus sancito & revelato) perfruendi illà ipsà æterni Patris gratiâ, Filij merito, & Spiritus Sancti efficacîâ, certi reddamur, illumq; teneamus: Tantùm abest, ut vera hinc sequatur hominis Conversio, ut, vel securitatis, vel dubitationum fluctibus, corda non rectè institutorum absorberi incipiant.

XX.

A Verbo igitur ordientes, & profanitati occurrimus, vel quamlibet religionis speciem, vel nullam, pro verba habentium, & securitati, tum comminationes, tum promissiones DEI, deridentium, & hypocrisi, suis ipsorummet imaginatiombus indulgentium, & ignaviæ deniq;, quid verum, quid falsum sit, nec audientium, nec curantium, nedum scrutantium.

XXI.

Spiritum autem Sanctum appellantes, simul complectimur Patrem & Filium, servatâ cujusq; Personæ proprietate.

XXII.

Nec sacrosanctæ Trinitati secundas tribuimus partes,

partes, quasi Verbo sit inferior, sed ideo à Verbo
ordimur: quia, quandoquēq; in homine dicitur
esse, id est, *ἐνεργεῖν*, Spiritus Sanctus, est ibi, &
operatur, per Verbum, teste Athanasio lib. 3. de
Trinitate. Nec enim extra vel citra (nedum
contra) Verbum de DEO vel cogitare vel disse-
rere, nedum certi quid statuere, fas est, cum,
discedentes à Verbo DEI, & veram DEI agniti-
onem, & consolationum certitudinem, & omnia
fidei exercitia, protinus amittere, res ipsa lo-
quatur.

XXIII.

Errant igitur (ut supra quoq; dictum est) Enthu-
siastæ, fingentes, aut expectantes Spiritus Sancti
motus, vel potius raptus, non mediante Verbo,
divinitus patefacto: Errant non minus Pelagiani,
& eorundem asseclæ, hominem suis viribus *ἐνεργεῖν*
comminiscentes, aut voluntati hominis, ex
se, quantulamcunq; cooperandi facultatem tri-
buentes.

XXIV.

Et nihilominus in hominis Conversione (cujus
ἄρχηγός καὶ τελειωτής, Dux & Consummator, est Chri-
stus Jesus, per Spiritum Sanctum, Heb. 12. 1.2)
voluntatem hominis concurrere dicimus, e-
amq;, non otiosam, sed luctantem, ut assentia-
tur, & non contumaciter repugnantem, trahen-
ti per Verbum, Spiritui Sancto, idq; duas ob
causas

XXV.

Prior est, ut adversus dubitationis tenta-
tionem

tionem in promptu sit *τεκμηρίον* inchoatæ intus
 Regenerationis seu Conversionis, sive, quod idem
 est, Sanctificationis, vel potius sanationis. *Αὐτὸ γὰρ
 τὸ θέλειν* testatur, quòd in homine Spiritus Sanctus
 cæperit *ἐνεργεῖν*: Ipsumq; velle credere, sive ex-
 petere consolationem, jam tum initium est Con-
 versionis, quam Spiritus Sanctus in voluntate
 ciet. *Ὁ θεὸς γὰρ ὄζειν* (inquit Apostolus) *ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν,
 καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς ἁδοκίας.* Phil. 2. v. 13.

XXVI.

Altera, voluntatem hominis, in sui Conversi-
 one, silentio nequaquam prætereundi, causa est,
 ut, respuentes media divinitus ordinata, dum su-
 apte culpâ pereunt, in omnem æternitatem co-
 ram tribunali DEI reddantur *ἀναπολόγητοι*. Nec e-
 nim audiendi sunt, qui vel prorsus necessariò da-
 mnari, vel prorsus necessariò salvari hos illosve,
 falsò contendunt, licet, de utrisq; consilii divini
 decretum minimè irritum esse, ultrò mente &
 ore fateamur.

XXVII.

Hæc est doctrina illa, ad discernendas etiam
 virtutes Ethnicorum & Christianorum perne-
 cessaria, nec minus ad consolationem, adversus
 omnis generis tentationes, quàm ad perpetua
 pietatis exercitia, utilissima, de tribus, in salutari
 hominis ad DEUM conversione, & quolibet bo-
 no opere, hoc est, in totâ hujus seculi vitâ Spi-
 rituali, concurrentibus, sed non pariter effici-
 entibus causis: (Tempore enim quidem simul
 agunt, verùm & efficaciam, & ordine, modòq;
 agendi,

agendi, differunt) Quam doctrinam qui convel-
lunt, vel suspectam reddunt, præterquam, quòd
securitatem profanam, & dubitationem perpetu-
am, vel desperationem blasphemam, alunt ac
confirmant, ministeriūq; usum tollunt, & homi-
nem in statuam truncūve transformant, no-
lint velint, vel Enthusiatarum, vel Pelagianor-
um, vel Manichæorum, tum singulorum, tum
universorum erroribus, ne dicam furoribus, (nec
enim inscitia quævis error appellari potest, cum
blasphemiâ præsertim conjuncta) implicari cer-
tum est.

ARGUMENTUM

*Quod, pro vera sententia de tribus concurrentibus in
Conversione hominis, proposuit clarissimus Theolo-
gus M. Wolfgangus Amlingus p. m. in Colloquio
Herzbergensi, Anno 1578. die
22. Augusti.*

Quicquid agit, ut effectum relinquat, id vel
mediate, vel immediate: & quidem vel in
nullum præexistēs (ut Creatio testatur) vel
in aliquod subjectū, sive merè physicum ἢ φυσικόν,
sive Ἀφυσικόν, id est, voluntarium, agit. Atq; hæc
in actione concurrere dicuntur, hoc est, tempo-
re simul sunt, licet ordine alterum prius sit,
alterum posterius.

Spiritus Sanctus autem in Conversione homi-
nis, non immediate, sed per Verbum: & quidem in

subjectum, nequaquam merè physicum καὶ ἄλογον:
sed Διανοητικόν, τὸ ἔστι, λογικόν καὶ πνευματικόν, agit.

Ergo in Conversione hominis concurrunt:
VERBUM DEI, cui tamen non est affingenda vis
magica, & SPIRITUS SANCTUS, quem Pater
ac Filius mittunt, ut per Verbi meditationem ac-
cendat corda nostra: Et nostra deniq; VOLUN-
TAS, assentiens, ac non repugnans Verbo DEI.
Ordinur autem à Verbo, non ratione dignitatis,
sed applicationis.

Minorem probo: Quia conversio, nec violen-
ta novarum qualitatum impressio, nec novæ sub-
stantiæ creatio, nec rationalis naturæ in brutam,
ἡ ψυχικῆς εἰς ἀψυχον, inversio est, sed, mediante Verbo,
τὸ ψυχικὸν εἰς πνευματικὸν ἀγασμὸς. Trahitur enim ho-
mo, ut rationis compos, non ut subjectum inani-
male, seu brutum.

Ejusdem Amlingi verba, ex ejus thesibus
de Conversione ho-
minis.

Non approbamus illoꝝ deliramenta, seu potius
blasphemias, qui
1. Vel hominis cor (Conversionis illud subie-
ctum proprium) considerant, ut materiam ex qua, quod
peccati substantiatores faciunt:
2. Vel, ut nudam materiam in qua, expertem o-
mnis sensus aut luctæ, quod faciunt illi, qui aut Conversi-
onem simpliciter comparant infusioni novarum quali-
tatum gratiæ, instar liquoris, in Urceoles, ut loquun-
tur, vacuos: aut inter primam, id est, momentaneam,
quam falso comminiscuntur, & inter continuam, id est,
secus.

*secundam (quam perperam sic vocant, cum non nisi uati-
ca sit conversio, per totam vitam continuanda, atq; si
forte interrumpatur, instauranda) male distinguendo,
illam, si non sensus, motus saltem omnis, prorsus expertem
sunt, hanc & motus & sensus, id est, lucta, aliquo-
modo capacem sive participem esse concedunt:*

*3. Vel, deniq; expectandos esse violentos raptus, cla-
mitant, quibus, sine Evangelij meditatione, homo,
etiam contumaciter verbo DEI repugnans, convertatur.*

Distichon D. Casparis
Crucigeri.

QUI, capienda fide, salvantis munera Christi,
Infundi in vacuos somniat urceolos:
Relligione, fide, pietate, omniq; cerebro,
Hunc verè vacuum dixeris urceolum.

F I N I S.

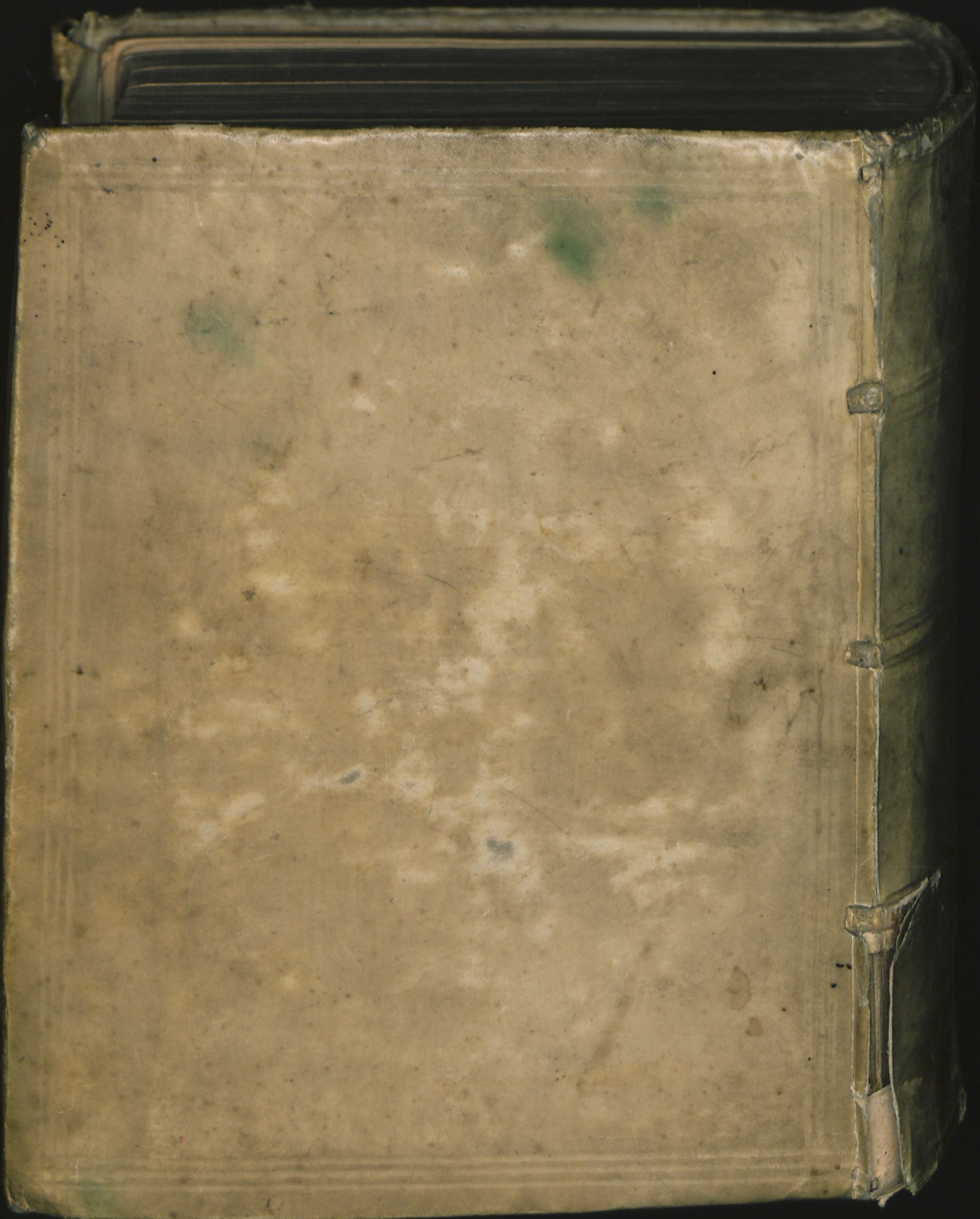

Jh 4245

X 22 MA 38

VD 17 AC

Farbkarte #13

B.I.G.

22

IONES

CON

S IN CON-

MINIS,

ologicici MELAN-

loco, qui

BITRIO,

ata,

iffertationem,

ta,

DE

POLDO, ILLU-

ologico Profef-

re,

ENTE

EDONENSI SCOTO.

L. matutinâ &c.

ariae Doufferi.

D C XII.

